

Jaarboek Vereniging Haerlem verslag Monumentenzorg 1971.

Vergierderweg 52, werd recht gedaan aan de wens om een laatste stukje historie van het oude Schoten te bewaren en weer een gemeenschapsfunctie te geven. De verschijning van dit eenvoudige gebouwtje is een verrassende onderbreking in de niet met veel schoonheid begiftigde woningbouw van de omringende buurt.

Drie forse oude bomen houden beschermend de wacht en herinneren aan de landelijke omgeving die hier vroeger was. Over de geschiedenis van dit plekje grond is reeds geschreven in het jaarboek 1968. Een archeologisch onderzoek bracht toen bewonings sporen aan het licht van vele eeuwen geleden, alsmede enige stukken fundering van een in 1392 gebouwde kapel. Het rechter gedeelte van de thans aanwezige voorgevel blijkt te zijn opgetrokken op de fundering van de westmuur van dit kerkje. De aansluitende zijgevel bestaat ten dele uit „kloostermoppen”, die eertijds bij het slopen van de middel-eeuwse kapel beschikbaar kwamen. In zijn huidige gedaante is het gebouwtje in hoofdzaak van 19e eeuwse makelij. De vermoedelijk uit de 18e eeuw daterende klokke stoel kan als het meest opmerkelijke onderdeel worden beschouwd. Dit getimmerte is nu niet meer authentiek, want de slechte staat maakte vernieuwing noodzakelijk. Een viertal aangetroffen pengaten gaf het vermoeden dat de stijlen met dwarsregels verbonden zijn geweest. Dit was aanleiding tot het aanbrengen van een met enkele beschikbare balusters versierd hekje. Het in 1741 gegoten klokje werd teruggevonden in de Jan Pieterszoon Coenschool en is weer op zijn oude plaats boven het rechthuis aangebracht. Het zal vroeger vele malen hebben dienst gedaan als luidklok bij begrafeningen, want het terrein rond het rechthuis fungeerde als begraafplaats van het dorpje. Aan dit gebruik kwam in 1917 een einde. Enkele overgebleven grafstenen zijn neergelegd op de binnenplaats van de nieuwe aanbouwen. Tot de merkwaardigste behoort een als grafsteen gebruikte hardstenen stoepaal, waarin enige ingebeitelde initialen en het jaartal 1746. De soberheid van deze stenen lijkt een afspiegeling te zijn van de geringe welvaart waarin de mensen in deze buurt hebben verkeerd. De begraafplaats is geslecht alvorens met de nieuwbouw achter het rechthuis begonnen werd. Deze nieuwbouw bevat een uitleenzaal voor de bibliotheek en een zaal voor jeugdwerk. Door de toegevoegde bouwmassa zo laag mogelijk te houden is het oude rechthuis visueel het belangrijkste element gebleven. De naam luidt nu *Bibliotheek Oud-Schoten*, zoals te lezen valt op het tegen de voorgevel aangebrachte bord. De officiële ingebruikneming vond plaats op 15 oktober 1971, bij welke gelegenheid tevens het 375-jarig bestaan van de stadsbibliotheek werd herdacht.

De aanblik die het complex nu biedt, zal niemand meer doen verzuchten dat het gebouw beter gesloopt had kunnen worden. Gelukkig is het de dieptepunten van zijn bestaan te boven gekomen. De teruggang in waardigheid begon eigenlijk omstreeks 1907, toen de vroede vaders van Schoten verhuisden naar een nieuw raadhuis aan de Schoterweg en het rechthuis als zodanig had afgedaan. De degradatie werd vooral goed merkbaar bij de verschijning van een aantal op verhuring wachtende bakfietsen, die de broodwinning vormden van een van de laatste bewoners en een demonstratie waren van de rechteloosheid waaraan een rechthuis kan zijn overgeleverd. Een samenraapsel van primitieve aanbouwen en schuren completeerde het beeld van een behuizing waarvan onaanzienlijkheid nog het enige kenmerk was. Het zijn dikwijls dit soort verschijnselen die de ondergang van een monument tengevolge kunnen hebben. Een pleidooi tot behoud lijkt dan weinig overtuigend meer te zijn. Des te groter is de voldoening als het toch weer gelukt is en een bezonken inzicht het heeft gewonnen van de neiging tot radicale beslissingen.